కథా నిలయం
2099
శ్రీకాకుళం

చతురంగ తురంగం

అలనాటి దక్షిణాపథరాజధాని విజయనగరంలో హజారా రామస్వామి దేవాలయాని కెదురుగా ఉన్న పెద్ద రచ్చసావడిలో మొట్టమొదట చేరిన పౌరప్రముఖు లయిదారుగురే. కాని పొద్దు కొంచెం వాలినకొద్దీ క్రమ క్రమంగా వారి సంఖ్య పెరిగింది.

ఒక పండు ముదుసలీ, ఇంకొక తరుణుడూ ఊపిరయినా విడవనీయని ఏకాగ్రదృష్టితో చదరంగం ఆడుతున్నారు. వృద్ధమూర్తి కెవ్వరూ సాయ పడాలని సాహసించలేదు. కాని చిన్నవాడని తిమ్మన్న కేవేవో సలహా లివ్వడం ప్రారంభించారు. అయితే వారి పలుకు లేవీ అతని చెవి కెక్కడం లేదు! ఒక రిద్దరు సాహసించి తామే అతని పక్షాన ఎత్తులు వెయ్యాలని తొందర పడ్డారు కాని తిమ్మన్న కస్సుమని బుసకొట్టి, చేతులలోనించి జంతువు లూడ లాగుకొని వారి నీసడించాడు. ఆపైన ఆట మరికొంత సేపటి వరకు నిమ్మకు నీరెత్తినట్టు నిశ్శబ్దంగా సాగిపోయింది.

రామదేవాలయం ఘంటాధ్వని ఆ పరిసరంలో అంతటా మాటి మాటికీ మారుమోగింది. అపరాహ్ణ సూర్యకాంతిలో, ప్రాకారగోపుర శిఖరాల పైడి కలశాలు పసుపు పచ్చని వేయి రేకుల తామర పూవులవలె తరళించాయి. విశాలవీధిలో సాగిపోయే రౌతుల చేతులలో కళ్ళాలతో బాటు, వారి ఒరలలో కైజారుల పిడులలో రతనాల పొదు లప్పుడప్పుడు తళుక్కుమని మెరిశాయి.

వృద్ధుడు వెంకటపతినాయుడు చదరంగంలో రాజధాని అంతటా బాగా పేరెన్నికగన్న గట్టి దిట్ట. తిమ్మన్న ప్రాయంలో అతనికంటె బాగా చిన్నవాడయినా, గుర్రాల నడకల మెలికలలో మంచి మెళుకువ గడించు కొన్నాడు. శకటాలు, ఏనుగులు, చిట్టచివరికి మంత్రి కూడా చెయ్యిదాటి

పోయినాసరే, అతనికి లక్ష్యంలేదు. గుర్రాలుంటే చాలు. కాలికి, మెడకు లంకెవేసి ఎంతెంతటివారి ఆటలయినా ఇట్టే కట్టించివేస్తాడు.

వెంకటపతికి, అతనికి ఇటీవలే గట్టి పోటీ పడింది. నాయనిది బాగా నిదానమయిన ఆట. మిన్నువిరిగి మీదపడినా ఎక్కడా తొణకడు! బెణకడు! మరి లాభంలేదు, ఆట కట్టిపోయిం దన్నాసరే! ఎలాగో అలాగ బయటపడి గెలుపు తనదే అనిపించుకుంటాడు. కాని తిమ్మన్న ధోరణి వేరు. కళ్ళు మూసుకుని ఎదటివారి బలంలోలోపలికి చొరబడి, చిందర వందర చేసిచేసి ఆ కంగారులో ఒక రెండు జంతువు లెక్కువగా చేజిక్కించుకొంటాడు. గుర్రాలు రెండు మాత్రం ప్రాణప్రదంగా సంరక్షించుకుంటాడు. అతని చేతిలో చిట్టచివరి కొక కుంటి గుఱ్ఱం మిగిలినాసరే! అది తెరపిలోవించి మెరుపులా దూకుతుంది! ప్రత్యర్థి గుండెలో బల్లెంలా పొడుచుకుంటుంది. కన్ను మూసి తెరిచేలోగా ఆట కట్టిపోతుంది. గుర్రాల నడకలలో చిన్ననాటినించి అలవడిన నైపుణివల్లనే కుర్రకారు ఆటగాళ్ళందరిలోను అతనికి 'చతురంగ తురంగ' అన్న ఘన బిరుదం లభించింది.

ఆట మాంచి పట్టయిన ఘట్టంలో పడింది. ఎలాగో అలాగ గుర్రాల జంట కాజేస్తే తిమ్మన్నకి మరి చేతులాడవని వెంకటపతి గ్రహించకపోలేదు. సందు దొరికినప్పుడల్లా వాటి సంహారంకోసం శాయశక్తులా ప్రయత్నించాడు. కాని సాధ్యపడలేదు. అంతలోనే అతని తురంగమాలు రెండు శకటంతో కలిసి చెంగు చెంగున ఎగిరి వెంకటపతి బలంలోలోపలికి చొచ్చుకుపోయాయి. ఆ పైన తిమ్మన్న ఆ శకటానికొక గట్టి బంటుటంకం అతికించాడు. దానితో అది వెంకటపతి చతురంగబలం మధ్య ఒక పెద్ద మరమేకులా బిగుసుకుపోయింది. ఆటంతా అకటావికటంగా తయారయింది!

ఆ విధంగా పరిస్థితి తారుమారయ్యేసరికి అక్కడికి చేరుకున్న ఆటగాళ్ళందరు వెంకటపతి నాయకుని పక్షం వహించారు. సన్న సన్నని కనుసన్నలతో చిన్నచిన్న సలహా లందించారు. ఆటలోపడి సతమత మవుతున్న వారికి కూడా తోచని మంచి మంచి ఎత్తు లొక్కొక్కప్పుడు పైవారి కిట్టే స్ఫురిస్తాయి. ఆ రహస్యం గ్రహించిన వెంకటపతి వారొక్కొక్కరు అతి

రహస్యంగా తన చెవిలో ఊదిన పన్నాగాలతో, తెరపి ఎత్తులతో కొంచెం పుంజుకున్నాడు. ఆవిధంగా వారందరు ఏకమై తనమీదికి విజృంభించగానే తిమ్మన్న అట్టుడికినట్టుడికి పెంపెక్కిన అక్కస్సుతో అత్యద్భుత నైపుణితో తన గుర్రాలజంట నడిపించాడు.

అంతలో నలుగు రైదుగురు నూతన ప్రేక్షకు లక్కడికి చేరుకొన్నారు. వారందరు నిశ్చల శిలా ప్రతిమలవలె నిలబడి ఏకాగ్ర దృష్టులతో ఆ అపూర్వ చతురంగ ఖేలనం పరిశీలించారు. క్రమక్రమంగా వెంకటపతి బలం బాగా క్షీణించింది. మంత్రి, రెండు ఏనుగులు తప్ప మిగిలినవన్నీ తిమ్మన్న జంట గుర్రాల ధాటి కాగలేక పక్కనేఉన్న లక్క బరిణలో తల దాచుకొన్నాయి. వెంకటపతికి మరి ఊపిరాడలేదు. ముచ్చెమటలు పోశాయి. తిమ్మన్న బలంలో నాలుగైదు బంట్లు తప్ప మిగిలినవన్నీ చెక్కు చెదరకుండా అలాగే నిలబడి ఉన్నాయి. చాలావరకు జంతువులన్నీ పోయిన తరవాత అలాగే పట్టుకుని వేళ్ళాడితే చిట్ట చివరికి తిమ్మన్న ఉయ్యాలతోసి రాజుతో ఆట కట్టించేటట్టు కనబడ్డాడు. మరి గత్యంతరం లేక వెంకటపతి ఉసూరుమని నిట్టూర్చాడు:

"తిమ్మన్నా! ఎందుచేతనోగాని ఈవేళ ఎత్తు ఒక్కటీ హుందాగా పడలేదు. ఇక లాభంలేదు! ఆట ఇచ్చేస్తున్నాను. తీసుకో!"

అంతలోనే "అదేమిటండీ! నాయనింగారూ! అలాగ నిరుత్సాహ పడిపోతారు! ఇంకా రెండేనుగులు, మంత్రి మిగిలి ఉన్నాయిగా! ఇంకో రెండెత్తులు వేసిచూడండి!" అన్నాడు ఆయనపక్కన నిలుచున్న ఒక నూతన ప్రేక్షకుడు.

అందరూ ఆ కొత్త సలహాదారు వైపు కళ్ళెత్తి చూశారు. ఆకర్ణాంత విశాల నేత్రాలు! నిత్య వ్యాయామంతో బలిష్ఠమయిన నిండయిన విగ్రహం! రాజసం ఉట్టిపడుతున్న వెడద నెన్నుదురు! ఖంగుమని మారుమ్రోగిన గంభీర కంఠస్వరం!

"మరి లాభంలేదు బాబూ! మంత్రి ఏనుగులు సరి సమానంగా కొట్టి పారేస్తే ఇక మిగిలేవి పట్టి బంట్లే!"

"పోనీ ఈ ఒక్క చిన్న ఎత్తు వేసి చూడండి!"

అయితే అక్కడ నిలబడిన మేటి ఆటగాళ్ళ కెవరికీ వెంకటపతి బలం నిలబడుతుందన్న నమ్మిక కలగలేదు. అయినా ఆ నూతన వ్యక్తి సలహా ప్రకారం ఎత్తువేసి చూడమని అతనిని ప్రోత్సహించారు. ఆపైన ఆ కొత్త ప్రేక్షకుడు మంత్రిని ఐమూలగా నాలుగు గళ్ళు నడిపించవలసిం దని సూచించాడు. వెంకటపతి మరి కాదనలేక ఆ ఎత్తు వేశాడు.

ఆలోగా బాగా ఆలోచించుకొన్న తిమ్మన్న శకటం బల్లెంలా దూసుకుపోయి ఆ మంత్రి కెదురుగా నిలిచింది. వెను వెంటనే వెంకట పతి ఇంకొక గుర్రపు ఎత్తు వేశాడు. అదేక్షణంలో ఆ నూతనవ్యక్తి కలగ జేసుకొని మంత్రి నింకొకచోట వేశాడు. ఆ గందరగోళం భరించలేక తిమ్మన్న రుస రుసలాడుతూ మండి పడ్డాడు:

"ఇదేమి టీ ఆట! ఇద్దరూ చెరొక ఎత్తు వేస్తే ఎలాగ? ఇదేమన్నా చదరంగం ఆటా? లేక వట్టి దొమ్మీ పోట్లాటా?"

వెను వెంటనే వెంకటపతి నాలిక కరుచుకుని తన గుర్రాన్ని వెనక్కి మళ్ళించాడు. మరుక్షణంలోనే తిమ్మన్న గుర్రం మెరుపులా చెంగలించింది. అంతలోనే వెంకటపతీ, ఆ నూతన వ్యక్తీ తిరిగి అదేవిధంగా ఒకే క్షణంలో రెండెత్తులు వేశారు. దానితో తిమ్మన్న తోక తొక్కిన కోడెత్రాచులా ఆ కొత్త వ్యక్తి కేసి చూసి కస్సుమన్నాడు:

"ఇదిగో! ఏమిటయ్యా! మధ్య నీ గొడవ! బొత్తిగా ఆట మర్యాద తెలియని వట్టి మోటు మనిషిలా ఉన్నావే! అంత ఉమ్మేస్సు ఎక్కువగా ఉంటే నువ్వే ఆడరాదూ?క్షణంలో నీ సంగతి తేల్చివేస్తాను!ఏం ఉయ్యాల తోసిరాజుచేయించుకుని నలుగురిలో తలవంచుకోవాలని ఉందా?"

ఆ నూతన పురుషు డా పరుషప్రసంగం విన్నా విననట్టే తదేక ధ్యానంతో తన కట్టెదుటి చతురంగబలం పరిశీలించాడు. కాని అంతకు మునుపే కొత్తగా వచ్చినవారి ముఖా లొక్కసారిగా జేవురించాయి. వారిలో ఒకడు రూక్షవీక్షణాలతో గొంతెత్తి గర్జించాడు:

"మాటలు తిన్నగా రానీ! కాస్త పెద్ద-చిన్న తారతమ్యం గమ నించనక్కరలేదూ! నోటికి వచ్చినట్టు మాట్లాడడమేనా? ఉయ్యాలతోసి

చేస్తావేం? ఉయ్యాలతోసి? మహా మొనగాడవు బయలుదేరావులే! మరి నోరు మెదిపిచూడు. నిన్నేం చేస్తానో!"

దానితో తిమ్మన్న మరింతగా రెచ్చిపోయాడు!

"ఏమిటయ్యా నువ్వు చేసేది? ఏది ఏమయినా సరే! ఈవేళ అన్న మాట అక్షరాలా నెగ్గించుకు తీరతాను. లేకపోతే ఇద్దరాడడ మేమిటి? రండి! మీ ఇద్దరినీ కూర్చోబెట్టి ఇప్పుడే ఉయ్యాలతోసి చేసి నోళ్ళు కట్టించేస్తాను!"

అంతలోనే వెంటపతి లేచి నిలబడి వారిద్దరిని శాంతింపజేసి నూతన వ్యక్తికేసి చూసి బ్రతిమాలుకొన్నాడు: "బాబూ! నా కీవేళ వల్లమాలిన వ్యవహారం ఒకటి వచ్చిపడింది. ఇందుచేత మనస్సు సరిగా లేక ఎత్తులు తిన్నగా పడడంలేదు. కొంస్త ఈ ఆట పూర్తిచేసి కట్టివేస్తేనేగాని ఈ బొడ్డుచర్ల వారబ్బాయి తలబిరుసుతనం తగ్గేటట్టు కనబడటం లేదు. కొంచెం నా బదులు మీ రిక్కడ కూర్చుని ఆడండి! నేను వెడతాను! సెలవు!" అని చల్ల చల్లగా అక్కడినించి తప్పుకొని తన భవంతి వైపు తరలిపోయాడు.

ఆ తరవాత ఆ కొత్త వ్యక్తికీ, తిమ్మన్నకీ మధ్య నడిచిన ఆట మరింత పట్టుగా సాగింది. వెంకటపతి వేసిన ఆట పునాదు లంతగా బలమైనవి కావు. అందుచేత తిమ్మన్న తీవ్రాశ్వ ధాటికి తట్టుకోలేక అది అనతికాలంలోనే పురాతన శిథిల భవంతిలా కూలిపోయింది! నూతన ప్రేక్షకులలో కొంతమంది నవీన వ్యక్తితో చేతులు కలిపి శతవిధాల ఆట పోరాటం కొనసాగించారు. కాని బలం మరి తిరగబడలేదు. అంతలోనే ఉప్పొంగుతున్న విజయోన్మాదంతో తిమ్మన్న హేలగా నవ్వి అధిక్షేపించాడు:

"అయ్యా! మా రాజధాని ఆట మీ కలవాటు లేదులా ఉంది! ఇదిగో! ఊహూ! ఈపైన సరీగా రెండేరెండు ఎత్తులతో ఉయ్యాలతోసి ప్రారంభిస్తాను. మీరు మాటాడక ఆట ఇచ్చేస్తారా, లేకపోతే ఆ మహారాజ మర్యాద కొస్తా జరిగించమంటారా?"

అయినా ఆ నూతన పురుషుని పెదవిపై చిన్న చిరునవ్వు మాత్రమే తరలింది. మరుక్షణంలోనే అతని పక్కనే నిలుచున్న ఇంకొక ప్రేక్షకుడు చప్పున ఒరలోనుంచి బాకుదూసి తిమ్మన మీదికి దూకి—

"జాగ్రత్త! ఇంకొక మాట మిగిలావంటే రక్తం కళ్ళ చూస్తాను. ఆడేది ఎవ్వరనుకొంటున్నావు! కళ్ళేమన్నా మూసుకు పోయాయా?" అని గొంతెత్తి ఉద్ఘోషించాడు.

తిమ్మన్న లోలోపల చెలరేగుతున్న దురాగ్రహం మరి నిగ్రహించుకోలేక "పోడవరా! పోడు! ఇది రాయలవారి రాజ్యమా! లేక భామినీ రాజ్యమా? పొడిచావంటే మరి ప్రాణాలతో బ్రతికి బయటపడగలవురా?" అని ఒక్కదూకుతో అతనితో తలపడబోయాడు. అంతలోనే వేరొక ప్రేక్షకుడు వారిద్దరిని వేరుచేసి తిమ్మన్నకేసి, నిలువునా చీల్చివేసేటట్టు చూసి "చాలు చాలులే! నేర్చావు ప్రగల్భాలు! బాపనయ్యవు కాబట్టి బతికిపోయావు! లేకపోతే నీ తల ఈపాటి కెగిరిపోవలసిందే!" అని హెచ్చరించాడు. ఆపైన క్షణకాలం వారిమధ్య రభస రవంత చల్లారింది. అంతలోనే ఆ నూతనవ్యక్తి అక్కడినించి కదిలి తన కనతిదూరంలో రామదేవాలయంలో అతి రహస్యంగా ఆయత్తంచేసి ఉంచిన భద్రగజంమీద అధిష్ఠించి "జయ! దక్షిణాపథాధీశ్వరా! జయ! జయ! కృష్ణరాయ మహీంద్రా! జయ!" అన్న బరాబరుల కోలాహలంతో క్రమ క్రమంగా అదృశ్యుడయినాడు!

తిమ్మన్న కాపైన రెండు మూడు నిమిషాలదాకా శరీర స్పృహే కలగలేదు. తరవాత అదంతా ఏదో విచిత్ర స్వప్నంలా భాసించింది. నిలువునా నిర్ఘాంతపడిన అతనికి తాను చేసిన తప్పిదం గ్రహించడాని కెంతో సేపు పట్టలేదు. చదరంగంలో సాధారణులయిన రాచవారిని కూడా 'షహో' అని హెచ్చరించడం ఆట మర్యాద కాదు. రాజు అని సూచించడాని కెంతో మర్యాదగా అంగుళితో నిర్దేశించి వారి దృష్టి అటువైపు మరలించాలి. ఆపైన తోసిరాజనడం వారి యెడల ఎన్నటికీ మన్నించరాని మహాపరాధం! సామాన్య క్షత్రియులకే అది మహావమానకర మయినప్పు డిక దక్షిణాపథానికంతటికీ ఏకైక సార్వభౌములయిన శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఎడల అది ఎంతటి తలవంపయిన మాట! తానంతటితో ఊరుకోలేదు. 'మోటు మనిషి' అని అధిక్షేపించాడు! ఆపైన ఉయ్యాలతోసిరాజుచేసి క్షణంలో ఆట కట్టిస్తానని గర్జించాడు. ఆ పరిస్థితిలో చక్రవర్తి అంగరక్షకుడు బాకు

చూసి వీరిది వీరిది కురకడంలో ఆశ్చర్యం ఏమి ఉంది! ఆ మహా ప్రభువు స్వయంగా కలగజేసుకుని సన్నని కనుసన్నతో నివారించి ఉండకపోతే తానీపాటికి పరలోకం చేరుకొని ఉండవలసిందే!

అయితే తన కాయన సార్వభౌములని తెలియదు. ఏమాత్రం తెలిసినా అంత దురుసుగా మాట్లాడి ఉండకపోను. రాజధానిలో అంతటా అధికారుల విధినిర్వహణ పరిశీలన కోసం రాయలవారీ వేళ ప్రచ్ఛన్న వేషంతో పర్యటిస్తున్నారు కాబోలు! అప్పుడప్పుడా విధంగా విజయనగర విహారం ఆయన కొక పరిపాటి అని తానంతకుమును పెప్పుడో కర్ణాకర్ణిగా విన్నాడు. అంతేకాని ఎన్నడూ స్వయంగా ఆ వింత సందర్శించి ఉండలేదు. చూచిఉంటే కొంచెం ముందు జాగ్రత్తతో వ్యవహరించిఉండును. ఇక గతజలసేతుబంధనంవల్ల ప్రయోజనమేమి ఉన్నది! ఏది ఏమయినా తనవల్ల వల్లమాలిన మహాపరాధమే జరిగిపోయింది! అయితే తన అజ్ఞానంవల్లనే అంతటి పొరబాటు జరిగినదని చక్రవర్తి గ్రహించి రవంత మన్నించకపోరని తిమ్మన్న మళ్ళీ లోలోపల కొంత సమాధానపడ్డాడు.

కాని అతని కా ఆలోచన అంతగా సంతృప్తి కలిగించలేదు. సార్వభౌములు తన అపచారం చూచీచూడనట్లు ఉపేక్షించినా ఆయన ఇచ్చకం కోసం అహోరాత్రాలదేపనిగా నిరీక్షించే రాజాధికారులది ఎంతమాత్రము క్షమించరని తిరిగి మనసులో బాగా మథనపడ్డాడు. వారివల్ల తనమీదేకాక తన కుటుంబంమీద కూడా ఏదైనా ఒక ఘోరాపద విరుచుకు పడవచ్చునని మళ్ళీ ఎంతో భయపడ్డాడు. సరే, కానున్నదేదో కాకమానదని గుండె రాయి చేసుకొని ఇంటిముఖంపట్టి చరచరా నడక సాగించాడు.

తిమ్మన్న ఇంట్లో అడుగు పెట్టక పూర్వమే ఆనాటి విడ్డూరం ఆ వీధిలో అంతటా కార్చిచ్చులా వ్యాపించింది. బెదరుతూ బెదరుతూ గుమ్మంలో అడుగు పెట్టేసరికి అతని తండ్రి శివావధాని ఎదురుగావచ్చి ఒక్కసారిగా విరుచుకు పడ్డాడు:

“తిమ్మన్నా! ఎంతపని చేశావురా ఈవేళ! కాస్త అష్టాధ్యాయి కంఠతః వల్లించరా నాయనా! అంటే నా మాట లక్ష్యపెట్టక రచ్చ సావిడికెక్కి తగుదునమ్మా అని చదరంగం ఆడుతూ కూర్చున్నావా? పైగా

కన్నూ మిన్నూ గానక తాతలనాటినుంచి మనకి మడిమాన్యాలిచ్చి పోషించిన ధర్మప్రభువు రాయలవారినే అనరాని మాటలతో అవమానించావా! నీకిదేం పిదప కాలం వచ్చిందిరా! కాకపోయినా ఆ తుంటరి మేనమామల పోలిక ఎక్కడికి పోతుంది? వాళ్ళ ఇంట పొద్దస్తమానమూ ఆ పాడు చదరంగం ఘోషేగాని పట్టుమని ఒక్కడికయినా అక్షరంముక్క అంటిందీ!"

ఆ ఆక్షేపణ వినీ వినగానే అతని తల్లి రుసరుసలాడుతూ అక్కడికి వచ్చి "మా వాళ్ళ కేం లోటు వచ్చింది? వీరనరసింహరాయలవారి వద్ద చదరంగం మాన్యం సంపాదించి కాలుమీద కాలువేసుకొని కూచుని మహారాజుల్లా కాలక్షేపం చేస్తున్నారు!" అని తన పుట్టింటివారిని వెనకేసుకువచ్చి తండ్రితో పెద్ద వాదులాట ప్రారంభించింది. క్రమక్రమంగా అది చివికి చివికి ఒక పెద్ద గాలివానలా తయారయింది. వారిద్దరు ఆ గొడవలో పడి అసలు తనమాటే పట్టించుకోవడం మానివేశారని గ్రహించి తిమ్మన్న పిల్లిలా అక్కడినుంచి తప్పుకుని పెరటిలో పనసచెట్టు చుట్టూరా కట్టిన తిన్నెమీద గావంచా పరుచుకుని మేను వాల్చాడు. ఆ వృద్ధ దంపతులు తమలో తామలాగే మరికొంతసేపు తగాదాపడి బాగా అలసిపోయి క్రమక్రమంగా శాంతించారు. ఆ రాత్రి అంతా తిమ్మన్న కొక్కు కోడి కునుకయినా పట్టలేదు!

మరునాడు మధ్యాహ్నం ఇంచుమించు రెండుఝాముల పొద్దెక్కేదాకా తిమ్మన్న నిద్రమత్తులోనే ఉన్నాడు. మూడోయామం తిరిగేసరికి సరాసరి రాయల కొలువుకూటంనించి ఒక పల్లకీ వచ్చి శివావధాని ఇంటిముందు నిలిచింది. దానితోబాటే నిలుచున్నపాటుగా రావలసిందని రాజాధికారి ముఖతః తిమ్మన్నకొక శ్రీముఖం కూడా అందింది! ఆ ఉత్తరువు పుట్టడానికి గల ప్రధాన కారణమేమో తండ్రీ కొడుకుల కిద్దరికీ కూడా అంతుపట్టలేదు. అదీగాక ఆ విషయమై ఆలోచించడానికి వ్యవధి కూడా కనబడలేదు.

తిమ్మన్న అంతకుమునుపెప్పుడూ రాయల పేరోలగంలో అడుగు పెట్టలేదు. కాని తాతలనాటి పాత అంగరఖా ఒకటి ధరించి శిరస్సుమీద ఒక ఉష్ణీషం పెట్టుకొని ఆదరా బాదరాగా పల్లకీ ఎక్కి ప్రయాణ మయి

నాడు. శివావధాని వీధి మలుపుదాకా పల్లకీ వెంట వెళ్ళి "బాబూ! తిమ్మన్నా! రాచవారితో భేటీ నాగుబాములతో చెలగాటం సుమా! బహు భద్రం! జాగ్రత్త!" అని ముమ్మారు హెచ్చరించాడు. "ఇంత కీ ఉత్తరు వెందుచేత పుట్టిందో తెలియచెప్పవుడీ. అనవసరమయిన మథన ఎందుకు?" అని తిమ్మన్న తండ్రికి ధైర్యం చెప్పి ఓదార్చాడు. కాని లోలోపల అతనికి బాగా బెదురుగానే ఉంది.

అత డలా పరధ్యానంగా ఆలోచిస్తూండగానే పల్లకీ చక్రవర్తి భవనం కక్ష్యాంతరాలన్నీ దాటి సభాగారం సింహద్వారంలో ప్రవేశిం చింది. పల్లకీ దిగి నెమ్మది నెమ్మదిగా అడుగులు వేసుకుంటూ కొలువుకూటంలో ప్రవేశించిన తరువాత తిమ్మన్న మరి తన కన్నులే నమ్మలేక నిలువునా నిర్ఘాంతపడ్డాడు. అతని కెదురుగా ఇంద్రనీలాలతో, పద్మ రాగాలతో మలిచిన చతురంగబలం వేర్వేరు రంగుల మాణిక్యాలతో రూపొందించిన సమున్నత పీఠం మీద అమర్చబడి ఉన్నది. దాని కిరువైపులా వేసిన బంగారు సుఖాసనాల సరసన ఇద్దరేసి చామరగ్రాహిణులు శిరస్సులల్లన వంచుకొని సేవావసరంకోసం నిరీక్షిస్తున్నారు. అంతేగాని తిమ్మన్న కక్కడ ఇంకెవ్వరూ గోచరించలేదు. చక్రవర్తి ఆజ్ఞలోగల అంతరార్థం అతని కప్పటికి రవంత బోధపడింది.

అంతలోనే మహాప్రధాని తిమ్మరుసయ్య అక్కడికి విచ్చేసి అల వోకగా తిమ్మన్నమీద ఆదరదృష్టి ప్రసరింపజేసి "నీవా నాయనా! ఇంకా ఎవరో అనుకున్నాను! శివావధానులుగారి కుమారుడవు కాదూ! అయితే ఈ పిన్నవయస్సులోనే చదరంగంలో ఇంతటి చాకచక్యం ఎప్పుడు సంపా దించావయ్యా! స్వయంగా సార్వభౌములే నీతో ఒక ఎత్తు వేద్దామన్నం తగా కుతూహల పడుతున్నారు!" అని అభినందించాడు. తిమ్మన్న, ఆ ప్రశంసతో లోలోపల ఉప్పొంగినా, ఎంతో అడకువతో "తమవంటి పెద్దల ఆశీర్వచన బలంవల్లనే నే నీ ఆటలో కొంచెం ప్రవేశం సంపా దించుకొన్నాను. అయితే నాదొక్క మనవి!" అని చేతులు జోడించి నిలు చున్నాడు. 'ఏమిటది?' అన్నట్టు మహామాత్యు డతని వైఖరి జిజ్ఞాసాదృ ష్టితో పరిశీలించాడు.

"ఏమీలేదు! సామాన్యుల నందరిని చదరంగంలో ఓడించినట్టు సార్వభౌముల నాటలో జయించడం భావ్యం కాదేమో అని భయపడు తున్నాను."

"నీ కా సంకోచం ఏమాత్రము ఉండనక్కరలేదు! దీనిలో మహా రాజ మర్యాదా లోపం ఏమీలేదు. నీ యావచ్ఛక్తీ వినియోగించి వారితో ఆడి జయించి పురస్కారా లందుకోవచ్చును. దానికేమి!"

ఆవిధంగా భరవసా ఇచ్చిన తరవాత మహామంత్రి అతని ఔద్ధత్యాని కెంతో ఆశ్చర్యపడి, "తిమ్మన్నా! వారితో ఆటంటే మాటకాదు సుమా! ఈ విషయంలో వారి నోడించగలవా ళ్ళింతవరకూ బయలుదేరలేదు! ప్రభువుల చతురంగ చాతుర్యం ఎటువంటిదో నీ కింకా బాగా బోధపడ లేదేమో!' అని హెచ్చరించాడు.

అంతలోనే పెద్దనామాత్యునితో కలసి కృష్ణదేవరాయ అక్కడికి విచ్చేసి తిమ్మన్నపై సగౌరవ కటాక్షం ప్రసరింపజేసి చల్లని చిరునవ్వుతో పలకరించి చతురంగపీఠం దగ్గర తనకోసం ప్రత్యేకించిన స్వర్ణసింహాసనంపై సమాసీనుడయినాడు. చక్రవర్తిపార్శ్వంలో ఆంధ్రకవితా పితామహుడు, మహాప్రధాని సుఖోపవిష్టులయిన పిమ్మట తిమ్మన్న తన కేర్పరచిన సముచితాసనంమీద స్థిరపడి రాయల కనుసన్న అనుమతితో ఆట ప్రారంభించాడు.

మొట్టమొదటినుంచి తిమ్మన ఉత్సాహావేశంతో ఉరకలు వేస్తూ మిక్కిలి మెళకువతో తన బలం మున్ముందు కురికించాడు. దక్షిణాపథాధిపతి ధోరణిలో అటువంటి తొందరపా టెక్కడా గోచరించలేదు. అలాగ ఒక అరగడియ గడిచేసరికి తిమ్మన్న హృదయంలో గెలుపు తనదే అన్న గట్టి నమ్మిక కలిగింది. ఆ తరవాత అకస్మాత్తుగా ఇంకొక ఎత్తువేసి "మహా ప్రభూ! ఈ గుఱ్ఱపు ఎత్తులో మీ మంత్రి పోక తప్పదు! తా మది గమనించలేదేమో!" అన్నాడు.

ఆ అహంకారధోరణి గమనించి మహాప్రధాని, పెద్దనామాత్యుడు ఒండొరులవైపు చూచుకొని ముసిముసి నవ్వులతో ప్రసంగించుకొన్నారు. అయినా కృష్ణదేవరాయలు మంత్రిని మరలించలేదు. ఆ విషయమే గమనిం

చకట్టొక చిన్న ఎత్తు వేసి తిమ్మన్న పైఎత్తుకోసం పరీక్షించాడు. మరుక్షణంలోనే సార్వభౌముని మంత్రి తిమ్మన్న అశ్వధాటితో ఆ పక్కనే ఉన్న దంతపు బరిణెలో తలదాచుకొన్నాడు. మంత్రి పోవడంతో రాయలవారి ఆట బాగా దెబ్బతిన్నదనీ, ఇక మిగిలిన ఆట హేలగా ముగించి జయం చేజిక్కించుకోవచ్చుననీ తిమ్మన్న లోలోపల ఎంతయినా ఉబలాటపడ్డాడు. కాని రాయల గుర్రాల జంట దాటులతో, బంట్ల పోటులతో రెండు మూడు ఎత్తులలోనే అకస్మాత్తుగా అతని ఆట కట్టింది!

విజయం తనదే అన్న దృఢ విశ్వాసంతో ఉబ్బి తబ్బిబ్బయిన తిమ్మన్న కా హఠాత్పరాజయంతో తలకొట్టివేసినట్టయింది. కత్తివేటు వేసినా ముఖం మీద ఎక్కడా నెత్తురుచుక్క కనబడే జాడే పొడకట్టలేదు! రాయ లది గమనించి "చతురంగ క్రీడలో జయాపజయాలు కావు పరిశీలించవలసినవి! బలం నడిపించడంలో చాకచక్యమే ముఖ్యం! ఇన్నాళ్ళనించి ఇంతటి చాతుర్యం నే నెక్కడా గమనించలేదు!" అని అపూర్వాదరంతో తిమ్మన్న నభినందించాడు. అల్లన లేచి పెద్దనతో, ప్రధానామాత్యునితోబాటు అభ్యంతర మందిరంలో ప్రవేశించాడు.

ఆ అభినందనతో కొంచెం తేరుకొన్నా, తిమ్మన్న, పరాజయావమానంతో బాగా కుంగిపోయాడు. వంచిన తల మరి పైకెత్తలేక ఉసూరుమని నిశ్వసించాడు. అంతలోనే దుశ్శాలువ లుంచిన బంగారు పళ్లెరంతో ప్రధానామాత్యు డతనిని సమీపించి, "నాయనా! చక్రవర్తి స్వయంగా నీ చాతుర్యం పరిశీలించి చాలాచాలా మెచ్చుకొన్నారు. ఇదిగో! ఇది వారి బహూకృతి" అని అందీయబోయాడు.

కాని తిమ్మన్న కా బహుమాన స్వీకరణ బొత్తిగా రుచించలేదు. ఎవరైనా అడిగితే ఆటలో ఓడిపోయిన తా నే ముఖం పెట్టుకొని ఆ వృత్తాంతం వెల్లడించగలడు? అందుచేత చేతులు జోడించి ప్రధానామాత్యుని కతివినీతుడై విన్నవించాడు:

"నన్ను మన్నించగలరన్న ధైర్యంతో ఒక చిన్న విషయం విన్నవించుకొంటున్నాను. ఈ గౌరవం రాయలవారి పరమౌదార్యాని కొక గొప్ప తార్కాణం. అయితే నా కీ పురస్కారం స్వీకరించే అర్హత ఆవంత

కూడా లేదేమోనని మిక్కిలి ఆందోళన పడుతున్నాను. ఇందుచేత ప్రస్తుతాని కిది రాజాస్థానంలోనే ఎక్కడో ఒకచోట భద్రపరిచే ఏర్పాటు చేయించండి. అటువంటి అర్హత కలిగినదని ధైర్యం కలిగినప్పు డిది నా అంతట నేనే వచ్చి స్వీకరిస్తాను. చక్రవర్తికి నామీద అనుగ్రహం కలిగినదని సెలవిచ్చారన్న ధైర్యంతో ఇంకొక్కవరం కోరుకోవాలని సంకల్పించుకొన్నాను.”

ఆ కడపటి ప్రార్థన వినగానే మహామంత్రి నెన్నుదుటిపై ప్రశ్నార్థకమైన బొమముడి విరిగింది. వెంటనే తిమ్మన్న తన లోలోపలి కోరిక వ్యక్తీకరించాడు:

“రాయలవారితో తిరిగి ఇంకొక్కమారు చదరంగం ఆడాలని నేనెంతైనా ఉవ్విళ్ళూరుతున్నాను. నేను వారిని జయించవలెనన్న అహంభావంతో తమ కీ విషయం విన్నవించుకోవడంలేదు. వారిదగ్గర కొన్ని గొప్ప ఆటమెళుకువలు నేర్చుకోవాలన్న తహతహతోనే నే నీ విధంగా నివేదించుకొంటున్నాను. ఎలాగయినా వారు నా కీ వరం కటాక్షించేటట్లు సాయపడవలసినదని కోరుకొంటున్నాను. ఇంతకన్న నేనిక అపేక్షించ తగిన దేదీ లేదు.”

మహాప్రధాని అదివిని కొంచెంసే పాలోచించి బొమముడి విరిచి ప్రసంగించాడు:

“తిమ్మన్నా! వా రిటీవల కళింగ విజయభేరి మోగించారని అందరికిని అవగతమయిన విషయమే గదా! అందుచేత అహోరాత్రులు వా రీ జైత్రయాత్రాసన్నాహాలలో తలమునక లవుతున్నారు. నాకే వారి దర్శనం సాధ్యపడడంలేదు. అందుచేత తిరిగి వారి కెప్పటికి తీరిక చిక్కగలదో నే నిప్పుడు చెప్పలేను.”

అయినా తిమ్మన్న నిరుత్సాహ పడలేదు. తిరిగి అంజలి ఘటించి “ఎప్పటికి సానుకూలపడితే అప్పుడే తిరిగి వారి దర్శనం చేసుకొంటాను. తాము సంకల్పిస్తే నెరవేరనిది ఏమీ ఉండబోదని నా గట్టి నమ్మిక. ఒక వేళ తాము సంకల్పించినా కోరిక నెరవేరకపోతే అది నా తారాబలమే అనుకొంటాను” అని సవినయంగా నమస్కరించి సెలవు తీసుకొన్నాడు.

ఆపైన మరికొన్నాళ్ళదాకా విద్యానగరి యావత్తూ జైత్రయాత్రా సన్నాహాలతో భోరుమని మారు మ్రోగింది. ఎక్కడ చూచినా ఆశ్విక సైన్యాల చెంగలింపులే! ఎక్కడ విన్నా కొమ్ము టేనుగుల ఘీంకారాలే! అయా సైన్య సంభారాలతో కదలిపోతున్న శకటశ్రేణుల కోలాహలాలే! కాల్బలాల వీరగర్జనలే! ఆ సమయంలో తిమ్మన్నకూ చతురంగ బలాలతోబాటు సాగిపోయి శాత్రవుల సైన్యాలలో జొరబడి చీల్చి చెండాడి వీరాధివీరుడన్న విజయ బిరుదం గణించుకోవాలని లోలోపల ఎంతయినా కౌతూహలం కలిగింది! అంతలోనే ఎప్పటికయినా తిరిగి రాయలవారితో ఇంకొక ఎత్తు వేసితీరాలని ఒక దృఢనిశ్చయం స్థిరపడింది.

కళింగజైత్రయాత్ర జేగీయమానంగా సమాప్తమయిన పిమ్మట తిమ్మన ఒకనాడు తెగించి పెద్దనామాత్యుని సందర్శించి తన మనోభావం వెల్లడించాడు. ఆయన కొంచెంసే పాలోచించి, 'గట్టిగా వాగ్దానం చెయ్యలే' నన్నాడు. అవకాశాన్ని బట్టి చేతనయినంత వరకు సాయపడ గల నని మాట ఇచ్చాడు. ఆపైన అలాగ అలాగ మరికొన్ని వారాలు గడిచిపోయినా అతని సంకల్పం ఫలించలేదు. ప్రాణం విసిగి ప్రధానమంత్రి నొకసారి సందర్శించాలని నిశ్చయించుకొన్నాడు. అంతలోనే పెద్దనామాత్యు డొకనాడు కబురు పంపించి "తిమ్మన్నా! ఇన్నాళ్ళ నించి రాయలవా రెన్నడూ చదరంగం ప్రస్తావనే ఎత్తలేదు. అందుచేత నే నీ విషయం వారితో విన్నవించడం సముచితం కాదేమో అని కొంచెం సంకోచించాను. అయితే నిన్న ఆయనే స్వయంగా ఆ ప్రస్తావన తెచ్చి నిన్నొకసారి చూడాలని ఉన్నదని అన్నారు. ఆ పైన రేపే నిన్ను వెంట బెట్టుకొని రాగలనని వారితో అన్నాను. తలవని తలంపుగా నీ పూర్వ పుణ్యం ఫలించింది!" అని అభినందించాడు.

ఆ మరునాడు అపరాహ్ణవేళ తిరిగి రాయలతో తిమ్మన్న చతురంగం ప్రారంభమయింది. మహాప్రధానితోబాటు పెద్దనామాత్యుడు వారి సరసనే సమాసీను డయినాడు. తిమ్మన ఆట బహుమతి గెలుచుకో లేక పోయినా అధమం సమానమైనా చేసి తీరాలని నిర్ణయించుకొన్నాడు.

అందుచేత ప్రతి ఎత్తు జాగ్రత్తగా ఆలోచించి వేసి మిక్కిలి మెళుకువతో బలం ముమ్ముందు కురికించాడు. కాని ప్రమాదవశాత్తూ తిమ్మన్న మంత్రి రాయల శకటాఘాతంతో అస్తవ్యస్తమై బరిణెలో పడింది. ఆ మంత్రిని తిరిగి తీసుకోవలసినదని కృష్ణదేవరాయ లాదేశించినా తిమ్మన మరి స్వీకరించలేదు. "తమ దగ్గర ఓటమి కూడా నాకొక గొప్ప గెలుపే!" అని ఎంతో వినయంతో విన్నవించి ఇంకొక కొత్త ఎత్తు వేశాడు. మంత్రి పోయినా గుర్రాల జంటతో నయినా ఆట సమానం చెయ్యవచ్చునని ఆశించాడు.

అంతలోనే గుర్రాలకు రెండింటికీ లంకెవేసి రాయల బలంలో వీర విహారం చేయించాడు. అలాగే శరపరంపరలాగ రెండు మూడు ఎత్తులు వేసి పెల్లుబికిన ఉల్లాసంతో "మహాప్రభూ! ఆట సమానమయింది!" అన్నాడు. కృష్ణదేవరాయ లంతలోనే చిరునవ్వు చిందించి "సరిసమానం కాలేదు! మా ఆటే కట్టినట్టుంది! మీరే గెలుచుకున్నా రీ వేళ!" అన్నాడు.

అంతలోనే మహామాత్యుని కనుసన్న గ్రహించిన పెద్దనామాత్యుడు అమూల్యములయిన కాశ్మీర దుశ్శాలువలతో తిమ్మన నలంకరించి నవరత్న ఖచితమయిన వీర ఘంటికలతో మారుమ్రోగుతున్న ముంజేతి కంకణాల జంట బహూకరించి గభీర స్వరంతో ప్రశంసించాడు:

"నాయనా! ఏలినవారితో నేను, ప్రధానామాత్యులు కలిసి ఎన్నెన్ని మారులు ఆటలు వేసినా ఓడిపోవడమేగాని గెలుపెన్నడూ చేకూరలేదు. అయితే మేము నిరుత్సాహపడిపోతామేమో అని ఆలోచించి ఆయన ఆటలు కొన్ని సరిసమానాలు చేసేవారు. చతురంగబలాల పోరాటంలోకాని, ఆటలోకాని దిగ్విజయమే కాని ఓటమి ఎన్నడూ వారి కెదురుపడలేదు. అటువంటి మేటి పోటరి నేడు తామై పరాజయం అంగీకరించారంటే—అది నీ ఎడల ఏర్పడిన పరమానుగ్రహమేగాని వేరొకటి కాదు సుమా!"

రాయ లా ప్రసంగం విని ఆత్మీయదృష్టిలో తిమ్మన ననుగ్రహించి పెద్దన నుద్దేశించి "ఆయన మహా కవీశ్వరులు! వాక్ చతురంగ

సంస్కృతిలో వారిని మించగల వా రెవ్వరున్నారు! ఎంతగా ఆలోచించినా వారి పలుకుల లోతు లెవ్వరికీ తెలియవు!" అని నర్మగర్భిత స్వరంతో వ్యాఖ్యానించాడు. అంతలోనే తిమ్మన్న ఆ బహుమానం అందుకొని, "మహాకవీ! తామన్నది అక్షరాలా యథార్థమే. అయితే నా వంటి అల్పవ్యక్తి మీద ప్రభువుల కనుగ్రహదృష్టి ఏర్పడడం కూడా ఒక గొప్ప విశేషమే!" అని సవినయంగా విన్నవించి వారి కందరికీ నమస్కరించి మిక్కిలి అడకువతో వీడ్కొన్నాడు. మార్గమధ్యంలో "రాయల వారొక వేళ నామీద దయ తలిచి ఆట ఓడిపోలేదు కదా!" అని అనేక విధాల వితర్కించుకొన్నాడు. అటుపిమ్మట రాజద్వారం దాటిపోయే సమయంలో ఒక భట్టు అతనిని సమీపించి చేయెత్తి దీవించి ఆశుకవితతో ప్రశంసించాడు:

"మతిమంతు లేకమైనన్
సతతము శ్రీ కృష్ణరాయ జగతీపతితో
చతురంగమాడి గెలుచున్
ధృతిమంతుడు బొడ్డుచెర్ల తిమ్మన బళిరే!"

ఆ ప్రశస్తి విన్న తరువాత తిమ్మన హృదయంలో చెలరేగిన మథన అంతా ఒక్కసారిగా పటాపంచలయింది! మరుక్షణంలోనే అతని చేతనున్న కాశ్మీరశాలువా భట్టు భుజయుగళి కలంకారమై తరళించింది!

———